

HRVATSKA RIEČ

Predplatna cijena: na godinu K 12. — Za pò godine K 6. — Za Šibenik na godinu donasanjem u kuću K 12. — Za Inozemstvo na godinu K 12 suviše poštarski trošak. — Pojedini broj 10 para. — Plativo i utuživo u Šibeniku.

Izlazi sriedom i subotom

Uredništvo, uprava i Tiskara lista nalazi se u ulici Bazilike sv. Jakova. — Oglasi tiskaju se po 12 para petit redak ili po pogodbi. — Priobčena pisma i zahvale tiskaju se po 20 para po petit reduku. — Nefrankirana pisma ne primaju se. — Rukopisi se ne vraćaju.

„Narodni List“

u pitanju jezičnih naredaba, još uvijek hoće da brani svoga gospodara, uzveličavajući postignuti uspjeh i napadajući nepravedno sve one, koji tih uspjeha neće da priznaju. Među prvima, koji smo napali novo jezične naredbe koliko radi same stvari, toliko i radi preuzetosti dvojice trojice ljudi, bijasmo mi, pa nam nije svejedno, kad vidimo da se „Narodni List“ služi doskočicama, obješnjivanjem i sličnim pomagalicama u obrani zle stvari.

A u ovom poslu ne treba gubiti mnogo riječi, pače nebi trebalo da „Narodni List“ zove svoje prijatelje u pomoć, jer kad se ti radi prijateljstva takovom pozivu odazivaju, pa niju cijele stuppe obrane, opet je naredba ostala kakva jest. Nitko nju raznim uspjelim i neuspjelim doskočicama obraniti ne može, a još manje može tko dokazati, da jezična naredba odgovara ponosu, časti, potrebam zemlje. Branitelji kao što ne mogu to dokazati, tako ne mogu opravdati ponašanje, preuzetnost gospode, koja su, uzpikos izričitog naloga svih narodnih predstavništva, sama htjela da riješe ovo važno pitanje na želju vlade i talijanaša, a malo ih briga bila za cilu našu javnost.

Tko tako bezobzirno sa cilom zemljom postupa, nemože nego da nosi nužne posljedice svog djelovanja. A te posljedice ne umanjuje se nijednim opravdanjem a još manje nezasluznim hvalisanjem i napadajima na protivnike, koji su, u ovom poslu jedini predstavnici razpoloženja koje vlada u ciljoj zemlji.

„Narodni List“ dakle trebalo bi da se kani dosadašnjeg načina obrane, pa da se drži same stvari. On bi trebalo da dokaže, da Dalmacija nije pò njegovom gospodaru proglašena dvojezičnom zemljom, dvojezičnom narodnošću; da hrvatski jezik nije izjednačen talijanskomu i da talijanski činovnici nisu u pravu nepoznavati jezik zemlje; da Dalmaciji nije udaren pečat talijanske narodnosti, kad talijanski živalj ima u svim vanjskim i nutrim narodnostnim obilježjima ista prava kao i 97% hrvatskog pučanstva; da je u Dalmaciji odslen podpun izključen iz državnog uređivanja njemački jezik; da Dalmaciji nije sve to silom nametnuto od istih njezinih nekih hrvatskih zastupnika.

Nu „Narodni List“ tih dokaza pružit ne može, jer naredba jasno govori u svemu što se tiče talijanskog jezika i talijanske narodnosti te talijanskog obilježja zemlje. Tu doskočice ne pomazu.

A glede njemačkog jezika mi ostajemo pri svojoj, da uprav u okolnosti, što naredba ne govori o njemačkom jeziku, sastoji najveća krivnja i varka, kojoj su gospođa iz Dalmacije hotimice i znajuć sudjelovala.

Gg. Biankini i drugovi znali su, kako stojimo u pogledu tog jezika, pa ipak su pristala da nam ništa ne bude dano prema talijanskom, a prema njemačkom da ostanu otvorena sva uređovna vrata širom ciele Dalmacije.

A kao prvi domaći sin na Namjestničkoj stolici, gosp. Nardelli, vas veseo udostajao se javiti ciljoj Dalmaciji uspjeh gosp. Biankinija i drugova brzojavu i njemački: Soeben itd.

„Narodni List“ prema tomu ne treba da vada našu javnost. Uspjeh jezične naredbe je valjda uspjeh njegovog urednika, ali je šteta, poraz i poniženje za hrvatsku našu zemlju, koja je osada privolom i odobrionjem dvojice tobožnjih hrvatskih zastupnika i talijanska i njemačka.

A te privole, štogod pisao „Narodni List“, narod preko svog predstavnitva nije dao niti će dati.

Trödlerovi pomagači.

Između ovih je i onaj Dr. Bošnjak, koji je krivotvorio poznati predlog trojice pravaša i u ovom poslu bio došnik magjarona te javni, bezarmni branitelj svog dičnog plaćenčkog posla. Kakav je taj goso pripovjeda „Hrvatska Sloboda“.

Za one, koji tog gospodina ne poznaju donosimo, što o njemu spomenuti list piše.

Govoreć o njemu na javnoj skupštini zastupnik Peršić kaže:

Tko to nama poriče poštenje? Jedan dr. Bošnjak, poznata magjarončina i kukavica, za koju se ne bi znalo u javnom životu, da nije bilo rezolucije i koalicijne vlade. God. 1906., kad se počelo lomiti i kršiti pò starim magjaronima, nije imao kuraže glasovati za opoziciju, niti za kandidata vlastite svoje stranke u II. zagrebačkom kotaru, odvjetnika Tkalčića, prem je već onda dosta činovnika glasovalo prema svom uvjerenju za opozicionalca. Dr. Bošnjak bi to tim laglje mogao učiniti, jer je svećenik, pak bi lahko prekurburio eventualni odpušt iz katehetske službe. Tekar, kad je došla koalicijna vlada, kad je zavladao slobodni duh u Hrvatskoj, imao je dr. Bošnjak kuraže i kandidirati kao Starčevićanac. I sada on dolazi u III, kotar karakterizirati mene kao tobožnjeg slavosrba i poricati nama o mile Starčevića poštenje? Zašto smo nepošteni? Jesmo li kao svećenici i odgojitelji mladeži kakovu udovicu izrabljivali i potrošili njezin novac, a onda je na cjedilu pustili. Ili smo šinjom imali djece, pa ne htjeli poslati za istu se skrbiti? Ili smo se pokazali politički nepošteni zato, što smo ostavili dr. Franka, uvjerivši se da nije nego orudje u rukama stoljetnih naših neprijatelja? Ja bih bio nepošten i hulja da sam ostao uz Franka. Zato malo marim što drže o našem poštenju magjarončine, i poštenjaci kao dr. Bošnjak, kanonik i biskup in spe.

Dr. Mile Starčević kaže sljedeće: „Taj čovjek još nikad nije imao kuraže kod javnoga izbora glasovati za kandidata naše stranke, a javno se počeo izdicati 1906., kad je vidio da je koalirac prof. Purčić bio izabran. Onda je i on dobio kuraže, te se počeo otmati za mandat, što je našu izbornu blagajnu koštalo samo 1600 K., došim prvi izbor nije stajao našu stranku ni toliko krajcara. Kako se vidi skup zastupnik.“

Dr. Bošnjak je svećenik, a takav čovjek morao bi osobito paziti na svoje izjave, pa kad utvrdi, da mi ne znamo ni za pojam poštenja, onda je te svoje tvrdnje morao odmah i dokazati, ako je pošten čovjek. Nepoštenje ima se tražiti kod njega, koji je zdrav, jak, još mlad, a profesor na dopustu, te bere plaću od siromašnog ovog naroda, a da zato ništa ne radi. To su u prvom redu nepoštenjaci, koji se za svoj nerad daju od zemlje plaćati. Treba znati prošlost toga čovjeka Bošnjaka, da se može razumjeti javno ponašanje staroga praktičnjaka. On je bio mlad kateheta u Petrliji, kad je onamo došao na inspekciju dr. Kršnjavi, kao odjelni predstojnik. Tada za najgorznije Khuenove ere, u velikom društvu u počast dr. Kršnjaviju, digao se magjarončina dr. Bošnjak, da neopisivim riječima slavi Kršnjaviju, kako danas slavi dr. Franka. Zato ga je dr. Kršnjavi zavolio, dao mu mastni štendij, da ide u Beč steći veću kvalifikaciju, jer je vidio u njemu puzavca i štrebera, koji će danas sutra biti trovatelj hrvatskoga naroda. Sada su ta dva poznata magjarona, lakomca i licumjerca pod komandom sebi dostojnoga glavara — dr. Jozue Franka —

„Prava Crvena Hrvatska“ zove Starčevića iz Dalmacije da stupe u redove pod vodstvom ovog Bošnjaka, Franka, Kršnjavija i ostale dične družine čiste stranke u Zagrebu. Pače ona se hvla da je već tamo dospjela, pa zove i druge Starčevićance k' sebi.

Na čast!

Talijanski činovnici.

Birokratizam je Dalmaciji upropastio, dok se ovaj rekrutirao skoro izključivo iz renegatskih obitelji primorskih gradova. Kad su sinovi iz naroda, iz narodnih škola, stupili u državnu službu, nastao je onaj veliki preokret, koji je svom silom maknuo jezično pitanje s mrtve tačke, kad su naši ljudi via facti a u pomanjkanju kakovog pozitivnog propisa, stali hrvatskim jezikom uređovati. I zadnja gnijla bečka jabuka pala je u Dalmaciju, da spasi one čete talijanskih činovnika, koji s namirnicom u ruci

gnjave narod — vičuju panem et circenses.

Osobito je to rana u glavnom gradu, iz kojeg je poletio sa strane udruženih talijanskih činovnika nekakvi protestni brzojav sa pompoznom potpisima.

Nego ovi se ljudi izdavaju kao da su „di nazonalita italiana“, kad larmaju, ali velika većina kad traži kruha to ne govori, već znadu zatajiti i c, h, koji nakazuje narodno ime.

Ali se s činjenicom mora računati, da onakovi elementi jednom kad se u urede — manjadore — uvuku, bjesomučno rade o glavi našim ljudima — bilo kad su im starešine, bilo kad su im drugovi (špionažom), bilo kad su pred njima kao stranke.

Osim toga oni mrze i preziru naš jezik, te ga demonštrativno zabacaju kadgod i gdje-god mogu.

Ove su činjenice svakomu poznate. U zadnje doba ponašanje ovih delija postalo je baš svuda nesnosljivo, jer nesretna uprava u zemlji trpi baš svega i svačesa.

S toga će i provadjanje gnijle jabuke ostati na papiru, a mi vidimo već prvih dana, kako su ovi izrodni ne samo javno ustali proti našem jeziku, već po uređima izmišljaju sve moguće nove doskočice na štetu naših interesa. Od ovakvih pogubnih elemenata moramo se obraniti.

Evo jednostavnog lieka:

U Českoj se primaju u službu mladići po stanovitom ključu napram postotku jedne i druge narodnosti. Kod nas se to analogijom može uporaviti. Naravno, kako je zgodno neki dan i spljetska „Sloboda“ dokazala, kod nas ne može da bude govora o talijanskoj narodnosti, koju neće stvoriti ni zaderska ulica, ni svi mogući ministri predsjednici. Nego kod nas mi možemo napram statistici računati s onim ljudima, koji vele da im je jezik obćenja talijanski, te uzeti ovaj element u obzir pri primanju mladića u državnu službu prama onom postotku, kojim se oni budu izkazali. Za sad i do novogbrojenja pučanstva na svako 100 kandidata za državnu službu, neka ih bude primljeno u službu; 97 naših ljudi a 3 od onih, koji kažu da im je jezik obćenja talijanski.

Ovo je absolutno potreba da postignemo i tu moraju sve naše stranke, svi naši ljudi i zastupnici složno uzraditi, da se postigne odmah.

Tad će biti konačno riješeno ne samo jezično, već i u obće naše narodno pitanje.

Ovaj je predlog izdat nakon temeljitog proučavanja prilika, iz dugog izkustva i iz dubokog uvjerenja, da će biti najbolji i konačni liek velikom, pače glavnom našem zlu, nesredjenom birokratskom aparatu, koji funkcionira zlo i sramotno pod uplivom vikača za: „panem et circenses“, te ne mare za mnogobrojne stranke, koje čekaju njihovo uređivanje.

Bosansko-hercegovački ustav.

Doznaje se, da se u zajedničkom ministarstvu radi na zadnjoj redakciji bosansko-hercegovačkog ustava. Prama tim vestima bosansko-hercegovački sabor imao bi se sastati već na 1. rujna ove godine. Sabor će držati sjednice u obćinskoj zgradi, koja se u tu svrhu preuredisa. O suštini samoga ustava saznaje se sljedeće: Ustav je sastavljen po direktivi zajedničkog ministra financija baruna Buriana, te izključuje rješavanje indirektnih poreza, carinu, sve zemaljske monopolne gradnje i tarife željeznice. Takodjer sabor neće imati pravo na suodlučivanje kod po pragmatiki zajedničkih poslova. U ovim mu se pitanjima podjeljuje pravo peticioniranja i to samo preko zemaljskog odbora. Bosansko-hercegovački sabor će imati ukupno 91 člana, od ovih odpada njih 19 na viriliste, a 72 će biti birana iz naroda. Izborni je red podijeljen na tri kurije i to na seosku, na gradsku i na veleposjedničku, na principu sveobćeg prava glasa. Od 72 birana saborska zastupnika odpada 32 njih na pravoslavne, 24 na muslimane, a 16 na katolike. Među viriliste su ubrojeni sljedeći: 5 muftija, 4 katolička biskupa, 4 pravoslavna metro-

polite, sarajevski nadrabini. Dalje će uživati virilni glas u saboru: predsjednik vrhovnog suda, predsjednik obrtničke komore, predsjednik trgovačke-obrtničke komore, podpredsjednik pravoslavnog velikog upravnog prosvjetnog savjeta i na koncu predsjednik vakvuskih imanja. Saborski je poslovnik izradjen po uzoru onog kod bečkog obćinskog vieća. Kralj će imenovati uvijek predsjednika sabora. Izbor je zastupnika utanačen tako, da će svaka konfesija birati svoje zastupnike za se. Ovih se dana očekuje zaključna redakcija bosansko-hercegovačkog ustava i izbornog reda, te će onda biti podstrt austrijskom i ugarsko-hrvatskomu parlamentu na odobrenje, a zatim će odmah bit podstrta osnova vladaru na previšnju sankciju. Ne bude li osnova našla na zaprieke u obim parlamentima, to se nadaju vlade, da bi do najdalje svrhe mjeseca svibnja bosansko-hercegovački ustav mogao biti sankcioniran, tako da bi se još svrhom mjeseca lipnja ili tekom mjeseca srpnja mogli proizvesti saborski izbori u Bosni i Hercegovini.

Na c. kr. trgovačkoj školi u Splitu

doživismo jednu novu školu upravitelja g. A. Jelčića (ili Gelcicha), a baš u jutro svečanosti sv. Dujma, zaštitnika grada. U neke dane kazne se ne obavljaju na nijednom zavodu. Jedan od takovih dana je i svečanost zaštitnika ili zaštitnice dočičnoga mjesta. Ali pošto g. upravitelj na trgovačkoj školi može sve, on je, dan prije naredio, ako se ne varamo, prvomu razredu, da se nadje u 8 sati u školi, a u ime kazne, baš u osvitku spomenute svečanosti. Tim se g. upravitelj ogrišio o „školskih propisih“ (po njegovoj gram), a s više navedenog razloga. Zamjerio se je i roditeljima učenika i građanima u obće: još se je dan prije roborolilo i javno govorilo, da upravitelj takovim postupkom sa učenicima omalovažuje svečanost, koju svi s najvećim veseljem očekuju, a osobito mladeže. Pošto su učenici zbilja došli da izvrše kaznu, morali su i ostati. Ali da, kako bi to bilo, da on ne učini i koju pedagošku pogrešku? Hoće on, hoće, u tomu je pravi majstor i rekao bi čovjek, da je zato jedino i rođjen. Evo je! Posle nekoliko minuta on odпусти djake! Još nešto; tu pedagošku pogrešku trebao je da zasoli. Lahko je njemu to učiniti. Svakomu učeniku pokloni novo pisac držalo i tri nova perca od aluminja! Nameće se po sebi pitanje, da nije možda g. upravitelj tim tankim drvenim i aluminijskim darovima htio da izpravi svoju netaktilnost, na koju ga je valjda upozorilo negodovanje mnogih? Ili nije li možda s tim sitnim bazarskim darovima (1 kr. vrijednosti) htio da ušutka djake, da se ne širi o njemu glas? Na to ne odgovaramo.

Stvar inače ne treba komentara. Zao nam je, a radi same škole, koja nam leži na sru, da je ona već dovoljno bila komentirana od mnogobrojnog obćinstva. Jest žao nam je, jer joj svi ti komentari nisu ni najmanje na čast: ponizuju je. Zašto da trpi ugled zavoda, a radi nesposobnosti, hira i netaktilnosti jednoga upravitelja, pa bio on koji bio, i zvao se on kako bilo?

Beč i njegova politika prema Hrvatskoj

„Hrv. Kruna“ piše: „Kada se u našoj politici spominje Beč, ovaj nas spominje na Zrinjsko-Frankopansku sudbinu. Podsića nas na godinu 1848., na g. 1883., na odlon audijencije zastupnika iz Dalmacije i Istre god. 1903. i kronačno na sve ono, što je iz željezničke pragmatike uzsljedilo privolom Beča i na najnoviji čin Beča zaslugom „naših“ delegata glede rješanja jezičnog pitanja. Nije dakle čudo, da u hrvatskim srcima ne može biti simpatije za takav „Beč“ kakav nam se do sada predstavljao.“

Taj „Beč“ nije iskreno sklon ni Magjarima, ali im je ipak pustio, da se izkale nad nama, valjda za plaću što smo god. 1848. igrali ulogu bečkog pandura proti Magjarima. Danas je položaj u Ugarskoj jako zamršen, U Beču su u stisci, kako da iz toga labirinta izjadju. Da je tamo u istinu teško, dokazuje, da je s Dunava

već potetila krilatica u formi predloga glede konstituisanja nove austrofilne stranke u Hrvatskoj, nečepovnih dokaza znademo, da se to isto kani uvesti i u Dalmaciji, da se skrši svaki otpor u narodu. Zato je i izdana ovakva jezična naredba, koja ima služiti za dokaz, je li Hrvat na braniku za svoja prava ili je već u borbi omlohavio, te odlučio puštati u svomju pravu.

Ovo je bečkoj poruci s ove i one strane Velebita suviše je suprotstaviti pitanja: gdje su garancije, da onaj, koji nas je tamo već toliko puta izručio Magjarima a amo Niemcima i Talijanima, neće voditi svoju doajakošnju politiku?

Naša popustljivost dovela nas je do prosjačenja. Riedko će se bilo kod kojega naroda doživjeti onakova sramotna kapitulacija kao Ivčevića i Biankinia u jezičnoj naredbi. U kojem narodu bi se moglo što takova dogoditi gdje se drži do ponosa i prava?

Pogledajmo Magjare. „Magyarorszag“ psovao je kralja, kao što se običaje psovati „cevljar“ kada nam skalupi slabe cipele — pa ipak su glavni urednik toga lista Hollo i Justh prvi pozvani pred kralja, da se izjave o načinu rješavanja krize. Osim ove dvojice pozvana su sva silijena magjarskih političara sviju boja i političkih stranaka, da se po njihovom skupnom savjetu razriješiti magjarska kriza. Ali „Beč“ taj isti „Beč“, koji bi želio sada, kako najviše i najnoviji broj „Agramer Tagblatta“ ugovarati izpod stola sa Hrvatima — onima istimi Hrvatima, koje je svezanih rukah uždio biesu magjarske i njemačke šovenske objesti, taj Beč nije pronašao vriednim da pozove i hrvatske nezavisne političare, pa da ih upita za savjet: „zašto tako već dugo vlada u Hrvatskoj izvanzakonsko stanje?“ Zar je iskrena i ona politika Ivčevića i Biankinia, koji su pali na liepak Beču, te preko „Nar. L.“, kao što vlada preko „Smotre“ nastoje narod uspavati u bečkim sanjama?

Splitške stvari.

Split, 8. svibnja 1909.

Još na veliki petak dogodilo se u Splitu nješto, što se nije događalo kroz 20 zadnjih godina. Mislim smo tada da je to slučaj, ali smo se uvjerali o protivnom, jer se je stvar opevala na sv. Dujma. Radi se o ovom: Poslije 20 godina u hrvatskom Splitu, u javnoj procesiji na dan sv. Dujma uderala je talijanska glazba ujedno sa hrvatskom.* Radi se o to, su malenkosti, ali mi kažemo da nisu. S jedne strane malenkost ovo, s druge strane jezično pitanje, a s treće doći će opet nešto i tako malo po malo privoliti će i politronstvo. Naša politika potamnjuje nacionalni naš karakter i karakter grada. Ovo je činjenica žalostna, a tim žalostnija, što smo uvjereni da u Zadru, recimo kad bi obstojala hrvatska glazba, to joj isto nebi bilo dozvoljeno. Ali da, u Splitu je ovo moguće. U Splitu je moguće, da se prigine šjka pred jednim ravnateljem trgovačke škole i nepoštivati kroz mjesecce odluku občinskog upraviteljstva koja je bila odraz mišljenja građanstva. U Splitu je moguće, da je profesor Barak još uvijek na nezatraženom dopustu radi nikakove stvari, radi ništa.

U Splitu je moguće da postoji „pajac“ i da piše rugajući se cijeloj Dalmaciji. Da kažemo opet, što nigdje nije moguće, to je u Splitu, pa se ne čudimo ni ovom; iznosimo samo na

* Mislimo, da o tom odlučuje crkvena oblast. — Op. ured.

Priručnik za ribara.

VII. Parangali.

Pošto ili prije ili kasnije morati će se doći do zabrane ribanja sa mrežama, kojima se struže morsko dno, to se pokazuje potreba, da se što više rasprostrani ribanje parangalima. Danas naši ribari rabe još uvijek parangal, kome udice leže na dnu, što nije baš najbolje, a to s razloga, što parangali brzo propadaju, a i ribanje ovakvim parangalima s toga, što se udice zavuku u kal ili piesak, nije uvijek unosno. U Francuskoj rabe podignute parangale. Radjeni su kao i naši, samo što iza svake 4—5 udice nalazi se komadić šura, koji drži ovaj komad parangala u vis, a nakon drugih 4—5 udica priveže se komad olova ili kamena, koji parangal pritežu dolje i tako dalje uzduž cijelog parangala sledi. Ovim načinom dobjemo neki viseći parangal, koji biva za jedno 3 do 4 metra podignut s morskog dna u kosom pravcu, a u dužini od 10 do 12 metara, opet se spušta postepeno k dnu.

Ovakovim parangalima uhvati se više ribe nego li našim običnim, a to s razloga, što eška ili meka postaje ribi vidljivom, jer visi. Lاندovina, budući proždrljiva u letu, zaguca je i na udicu se natakne.

Dužina sveukupnog parangala je različita, a tako i njegova deblina, te veličina udica. Sve

javu, da se vidi što je u Splitu moguće, i da naši ljudi naprosto već jednom znadu o gradu budućnosti i o duševnom našem centru.

U ostalom sv. Dujme prošao je mršavo ove godine. U kazalištu su diletanti davali „Baruna Trenka“ podpunim uspjehom i velikim odobravanjem sa strane razdragane publike; opet jedan dokaz, da bi splitska družina mogla biti temeljem jednom stalnom dramatskom društvu za Dalmaciju, od kojeg nam je potreba, kad bi se više mislilo. Priprema je bila dobra a zasluga je rečije g. Tijardovića. Igra bijaše na mjestu. Osobito su se iztakli gg. Bonačić, Locki, Krekoč i Simončić te gdje Uvoditi sa dotjeranom i mirnom igrom. G. Bonačić udivio je svakog u ulozi ciganke koli maskom, u čemu je osobito sretan toli i igrom pa opet svojim fratrom. Mi ovoga puta upozorujemo g. intendanta Fijana, koji dolazi ovih dana u Dalmaciju na ovu vriednu silu, koja bi mu dobro poslužila u Zagrebu. „Barun Trenk“ bio je s manama ali ne loš. Inače apatija svugdje. B.

O kradji varoške crkve nakon dovršene razprave.

U zadnjem smo broju donieli, da je Jovan Milak pk. Gjurić iz Vrpolja kod Knina, obtužen radi zločinstva kradje na štetu ovašnje crkve Gospe vanka grada, bio odsuđen dne 7. t. mj. na 5 godina teške tamnice. Na ovu viest imamo dodati koliko sledi.

Sutradan iza proglašenja osude, pošlo je sudbeno povjerenstvo zajedno s obtuženikom u Vrpolje i na mjestu pokazano od obtuženika našla se je velika množina zlata, koje potječe od pomenute kradje. Našlo se je — kako čujemo preko 200 komada, među kojima ima najviše zlatnog prstenja, naušnica, tapata i drugih srebrnih i zlatnih predmeta, koji su rješili sliku Blažene Gospe. S ovim — kažu neki — da se je otkrilo skoro sve zlato što je još manjkalo.

Da se je našao ovaj dio zlata, zasluga je u prvom redu obtuženikova branitelja dr. Subotića, koji je u jednu ruku vršeci najvećom zauzetnošću svoju braniteljsku dužnost nastojao, ne bi li svome branjenome pomogao i umanjio mu težku kaznu, a u drugu ruku uvjeravajuć ga, da će mu lakše i bolje biti „ako po mogućnosti naknadi svu štetu, koja je od kradje nastala“, najvećma doprinio da se zlato nadje i u crkvi povratu.

Kad je obtuženik iza proglašenja osude razabrao, da se pri omdjerenju kazne uzimlje u obzir veća ili manja naknada počinjene štete, posavjetovav se sa svajm braniteljem očitovao je pred sudom, da je pripravan povratiti ostalo zlato i da će pokazati mjesto gdje je isto zakopano.

Doveden u Vrpolje, oklievao je u početku da pokaže pravo mjesto, gdje je zlato zakopano; s kojih li razloga, to se ne zna; valjda s toga, što mu je mučno bilo, da se od zlata razstane, ili možda stoga, što je u svojoj glavi mislio, da će mu biti gore, ako se i to zlato otkrije. Napokon je pokazao u oboru pred kućom i tu se je našla zamotana u jednoj krpi velika množina zlatnih i srebrnih naklita.

U prošlom smo broju javili, da se ne može sa stalnošću utvrditi, na koji je baš način kradja izvedena bila. Obtuženik se je naime na razpravi branio, da u crkvi nije bio, već da je zlato odnio ili bolje, izmamio pravome lupežu, na kojega se je one noći slučajno na-

ovo pravi ribar zna udesiti shodno prama tome, za koju vrst ribe sprema, ili mu služi parangal.

Prije nego li tanke, a i debele parangale upotrebimo, moramo „trainu“ podpunu razegnuti, jer inače parangal će nam se netom se smooči zakovčrivati i imati ćemo nemale nepravilke.

U ovu svrhu jedan kraj „traine“ priveže se za koji čvrsti predmet. Najbolje je za koje stablo, ili šuplji kamen na hridi, a na drugi kraj priveže se komad kamena, tad se „traina“ podigne u vis na ruke i vrti se tako razegnuta nehotće sama, dok ne izgubi kovčravnost i ne postane podpunu gibljiva po našoj volji.

Ovakvo moramo postupati i sa onim tanjim špagom, što nam služi za privezavanje udica. Prije moramo i njega dobro raztezati da izgubi svu kovčravnost, a tek onda ga odkinuti na jedno 70 do 75 cm., jer ako to ne učinimo, on se kovčrči i onda nema koristi od udice i eške što je na njemu. Udice je preporučiti samo one englezke, jer druge nisu najbolje.

Kad smo parangal uredili, moramo ga složiti pomljivo u jednu sprtvu, na kojoj je u nacok postavljeno obruč od pluta, u koji moramo lagano zavuci sve udice, da ih ovim načinom učavamo od hrdjanja.

Parangale nije uputno više dana držati u moru, jer se više puta dogodi, da riba, koja se

mjerio. Tko je taj bio, iz njegovih se riev i promjenljivih oznaka dotične osobe nije moglo saznati.

Sada pak hoće, priznajući svoj grieh, da se je provalna krakla — premda je teško povjerovati — od prilike ovako izvršila:

Kako sam gladan bio, pripovieda obtuženik, nauimio sam one noći, da iz Varoške crkve pokradem škabricu. Obilazeći oko crkve, a da u njoj nikad prije nijesam bio, opazim prozor i odlučim, da ću se kroza nj u crkvu povući. Uzpnem se na maslinu koja je do crkve, skočim na krov od rizične i malenim kamenom razlupam jedno caklo. Provučem kroz nastali otvor jednu ruku, odvrnem one malene govzdene kuke, koje su držale drveni okvir; skinem okvir i povučem cijelo tijelo kroz otvor i spustim se u crkvu. Jednim gvozdjem što sam unutra našao, razbijem škabricu, ali u njoj nisam našao nego malo kruna.

Stadem tražiti ne bih li što drugo, dragocienijeg u crkvi našao, da se okoristim. Pade mi pogled na Gospinu sliku i nauimio odneti zlato, što je na njoj bilo. Istim gvozdjem razbijem caklo na slici i odnesem zlato.

U crkvi nadjem ljestve, primaknem ih prozoru, te se po njima uspnem na prozor, kroz koji sam se izvukao; namjestim drveni okvir na prvašnje mjesto s pomoću konopca kojim sam ga privezao bio o govzdenu rešetku na prozoru. Zlato koje sam sobom uzeo, zakopao sam u zemlju, nedaleko od Šupukove mlinice, pak sam se odmah zatim oko 11 i pol prikazao redarima, da odklonim od sebe svaku sumnju. Zlato sam poslie nekoliko mjeseci iz tog mjesta izkopao i kući ga ponio, gdje sam ga stao drugima uz bezicenu prodavati i darivati.

Teško je povjerovati, da je takovu kradju na taj način izvela samo jedna osoba bez ortaka. Ma kako nevjerojatno to bilo, iz njegova priznanja svakako proizlazi, da je on one noći pri kradji aktivno sudjelovao. Porotnici su dakle temeljito, ocienivudicijarne dokaze, tekom trodnevne razprave duboko pronikli u dušu obtuženikovu, te mu svojim pravoriekom opredielili onu krivičnu djelatnost, koju je on eto naknadno svojim priznanjem dovoljno potvrdio, preuzimajući se svu odgovornost.

Protiv osudi najvio je branitelj ništovnu žaohu i priziv: ovaj zadnji u svrhu da obtuženiku bude šnižena kazna obzirom na olahkotne okolnosti, koje su mu u prilog.

Političke viesti.

Kriza u Ugarskoj. Iza audiencije grofa Andrssaya, Dessewffyja, koji uporno taje o svemu, što se kod audiencije govorilo, bio je primljen Justh, pa grof Ferdinand Zichy predsjed. pučke stranke. Ni grof Zichy ne htjede se o istoj ništa izjaviti. Nakon njega bio je kod vladara Koloman pl. Szell. Njegova je audiencija potrajala jedan sat. Vlada je razpravljao sa Szellom o svim mogućim načinima rješavanja krize. Kralj je primio ministre Apponyia i Kossutha, te bivšeg ministra predsjednika Stjepana Tiszu. U nedjelju će biti primljeni predsjednici zastupničke kuće Navay i Rakovski, a u ponedjeljak podpredsjednik neodvisne stranke Toth, Holtsy, te Lukacs i Khuen Hedervary. Na 7. o. mj. su bila u kabinetskoj kancelariji Njegova Veličanstva Stjepan pl. Rakovski, J. Szerenyi i ministar za Hrvatsku Geza pl. Josipović. U političkim krugovima tumači se to tako, da će oni državnici u najkraćoj dobi

na njih uhvati, odveć brzo crkne i počne se razpadati, a opet ribe bolje vrste, bivaju napadnute od svakojakih drugih riba i morskih puzeva, te gube svu svoju vriednost.

S ovog razloga najbolje je, ako se parangali polažu u večer, a dižu u jutro.

Dignuti parangal moramo posve pomljivo pregledati i ako opazimo da je koja udica popustila, ili da je špag bilo gdje samo malo zagrizen, to valja odmah da popravimo, jer bi se moglo dogoditi, da pri prvom bacanju izgubimo cio parangal ili barem veći dio njega.

Parangalima se može ribati i po danu, a osobito se ovim načinom ribaju jegulje (Anguilla vulgaris) iza plave kiše, kad u blatnim lukama zamuti se voda. Najuspješnije je ribanje po noći, kad nema mjesecine.

Pošto se parangalima riba ponajviše landovina, pasi, mačke, voline, golubovi, raže i slično, to moramo netom smo ribu iztegli pomljivo postupati, osobito ako je još živa, jer bi mogli imati neprilika, a i pogibelji da nas ugrize. Netom smo ribu usmrtili, moramo ju ako iha kožu pomljivo odrti, drot izvaditi i branače vrediti, te onda naslagati u brod, ne jednu povrh druge, već jednu do druge. Ako imamo prevaliti dulji put do prodaje, uputno je povaditi i branače, te spužvom posupati svu krv da ne zadaje. Ima li pogibelji i od toga, tad je najbolje odkinuti glavu.

pred vladara u audienciji pozvani biti. U neodvišnjačkim krugovima opaža se sve veći jaz i napetost proti ustavnjacinima. Wekerle i grof Andrssay posredovali su kod Kossutha i Apponyia, da se napetost ukloni. Grof Apponyi pokušao je doista na konferenciji u klubu nezavisne stranke, da omogući snosivije odnose, upozoravajući svoje pristaje na ozbiljnost vanjske politike, na naoružanje Rusije i Italije, na ugroženje Ugarske sa strane Austrije, narodnosti i Hrvata, te pozvao na slogu — ali razpoloženje neodvišnjaka ostalo je nepromijenjeno. Neki bečki listovi javljaju, da će u slučaju, ako ne dodje do samostalne banke ekstretni članovi 48-maša pokušati sa obstrukcijom spriječiti uzakojenje zak. osn. o aneksiji. Ovi krugovi računaju u tom slučaju na pomoć narodnosti, socialista i Hrvata. Magjarsko novinstvo bavi se sa mogućnošću ustrojenja jedne nove stranačke grupacije, u kojoj bi se imali udružiti svi nagodbeni elementi.

Trilizam i Magjari. Az Ujsag donosi članak iz Beča pod naslovom: „Trilizam na vidiku“, u kojemu se veli, da je prigodom zadnje audiencije Wekerla kod pristolonasljednika potonji izjavio Wekerlu, da ne bude li nezavisna stranka odustala od svojih zahtjeva, da će se doskora ostvariti „trilizam“. Ova je viest pobudila pravu kosteranciju. Pogovara se da je Wekerle ovim sam zastrašivao neodvišnjake. Aehrenthal pako da se ozbiljno bavi mišlju stvaranja trilizama (!) Kraljevina Hrvatska i grad Rieka utjelovili bi se toj trećoj državnoj skupini u monarhiji. Nadalje se javlja, da će se do malo opaziti u vanjskoj politici konture tog preokreta plana i još ove jeseni.

Odgoda carevinskoga vieća na vidiku. Na sjednici aneksionog odbora carevina, vieća podastro je ministar Bilinski obširan izvještaj, kojim je pokušao dokazati, da austrijski kapital nije ugrožen osnutkom magjar. agrarne banke. Govor ministra izazvao je veliko negodovanje i neraspoloženje. Zast. Kalina predložio je da odbor izrazi vladi nepovjerenje. Budući da se nije moglo doći do sporazumka i budući je bila situacija onakova, da će doći do otvorenog preloma, zaključili u večer predsjednik dr. Šusteršić sjednicu, te izjavi da će budući zavzeti pismenim putem. Uslijed zaostrenja situacije sazvani su južnoslavenski zastupnici „Narodne Sveze“ na prešnu klubsku sjednicu u 11 sati prije podne. Na sjednici pretresala se promijena političke situacije i stanovišta, koje se imade zauzeti prema vladi. Zastupnici vlade izjavili su, da oni ne mogu popustiti i da oni pristaju uz izvide ministra financija dra. Bilinskoga, te da s njim ostaju i padaju. Situacija se je tako zaoštrila, da se u kršćansko-socialnim krugovima pogovara, da će prije nego li bi došlo do krize u kabinetu baruna Bienerttha, doći do odgode zasjedanja kuće. Kršćanski socialji to tim više žele, jer bi s time baruna Bienerttha i vladu još i više obezvali.

Jugoslavanski zastupnici proti Bienertthovom kabinetu. Grupa jugoslavenskih zastupnika obdržavala je jednu sjednicu, koja je trajala jedan sat i na kojoj se razpravljala politička situacija. Na sjednici se kritiziralo držanje Bienertthova kabineta u pitanju ugarske agrarne banke za Bosnu. Odobren je predlog, prema kojemu će jugoslavenski zastupnici uztrajati u najodlučnijoj opoziciji proti Bienertthovom kabinetu.

Nova vlada u Turskoj. Hussein paš pa pozvan je da sastavi novu vladu i on je defini-

Mnogi ribari polažu ulovljene ugre, jure (Conger vulgaris) u bačvice napunjene morem. Ovo nije podniopošto dobro, jer se riba naprosto unutra uguši, a kad kada i usmrdi. Želimio li glavu ugora sačuvati koji sat, a i dan više, biti će najbolje, ako mu stavimo u usta malo biele soli, a drob i branače povadimo, izprav unutrašnjost dobro morem i pospugav spužvom.

Za ribanje iglica — jaglica (Belone acus) upotrebljava se parangal pluvući po vrhu mora. Glavni špag drži se u vodoravnom pravcu na vrh mora, podržan na plutu (šuru), a udice sa eškomo vise dolje. Na jednom kraju parangala priveže se daska, ali ne velika i na nju se razapne malo jedarce, koga vjetrić goje polako napred, samo da nije na mjestu.

VIII. Manje važne ribarske sprave.

Sve ove ribarske sprave, koje sam do sada naveo, odnose se na ribanje u obće, ali ima i nekih drugih manjih sprava, koje su u obćem ribarstvu neobhodno nužne, a opet kod službe mnogima za zabavu, sirotinja zna njima izbiti u stanovite zemane po koju paru za prehranu.

Ne će biti zgorega ako spomenem neke od ovih.

Vrše.

Ribanje vršama skroz je bezazleno, izim onih za ribolov jastoga, koje smetaju mnogo ribanju srdela. Vrše su napravljene ili od prigiba-

tivo preuzeo čast velikog vezira. Nahib Ola imenovan je Šeik ul Islamom. Bivši veliki vezir Tevfik pašić bit će ministrom unutarnjih poslova. Listnica pravde ponudjena je Haki begu, nu on nije još konačno ponudu primio. Ministarstvo ratne mornarice preuzima Harif Ikmet; poljodjelstva Aristidi pašić. Linice ministara vanjskih poslova, trgovine, vakufa, rata i financija zadržavaju dosadašnji ministri. Jučer je sledila instalacija novog ministarstva. Objelodanjen je danas službeni dekret o imenovanju novog velikog vezira i Šeik ul Islama. Kaže se da je između vojne uprave i mladoturskog odbora došlo do spora.

Iz hrvatskih zemalja.

„U borbu proti tudjinstvu!“ Pod ovim naslovom „Hrv. Sloboda“ ima krasan članak, u kojemu iznosi sve štete i sva poniženja, što nam nanose tudjinci i njihovi poznati agenti u Hrvatskoj, pa završuje: „Što na to mora poduzeti hrvatski narod? Ono, što je pred osam mjesecih predložio Dr. Mile Starčević. Narod hrvatski mora, da se složi, mora da se ujedini u jednu veliku narodnu vojsku, koja će tudjinske izazivače i pomagače u zemlji onemogućiti, a razragnana uda domovine okupiti barem onako, kako je moguće to učiniti. Zaključak spljetske međustranačke konferencije najavljuje skoro oživotvorenje te velike patriotske misli. Tudjinski će sluge graknuti, jer su time njihovim interesima ugroženi ali za to će hrvatski narod odahnuti. Onda će uvidjeti, kako se je lako boriti proti vanjskim neprijateljima, kad nemaš u kući dušmana, tudjinskih rovara.“

Nema spoja sa Hrvatskom. Ustanove zapisnika od 8 listopada 1907, kojim se obvezuje magjarska vlada s jedne strane, da će izgraditi željeznicu u Dalmaciji, a austrijska vlada s druge strane, bijahu samo prah u očima. U kojemu se stanju nalazi sada stvar, koja se je imala uređiti gore spomenutim zapisnikom od 8 listopada 1907, najbolje se vidil iz ovoga: „Na crti Karlovac-Metlika nije još započeo nikakav rad. Gledje prema Dalmaciji nije ni sada točno ustanovljeno, da li ona izlazi iz Ogulina ili koje druge točke između Jospodola i Ogulina. Sama glavna pruga trasirana je prema načelu objelodanjenom u željezničkom i prometnom vjestniku od 20 prosinca 1908 preko Plaškoga i Saborskoga, dočim zapisnik kaže, da mora kretati preko Otočca. Kako se dakle vidil željeznica, koja bi nas imala spajati sa Hrvatskom još je — na vrbi svirala.“

Pokrajinske vijesti.

2500 Kruna za družbu Sv. Cirila i Metoda za Istru. Primamo i vrlo rado donosimo: Družbino je Ravnateljstvo primilo ovih dana pismo maturanata realke u Spljetu, u kojemu pismu javljaju, da imaju za Družbu već do sada uloženi 2500 Kruna. Tu svotu sabrali su vriedni naši prijatelji u četiri posljednje godine. Počeli su sakupljati u trećem razredu, u daljnjim razredima nastavili su svoj rodoljubivi rad, koj je evo okrunjen upravo prekrasnim uspjehom. Javljajući družbinom ravnateljstvu, kako su novčić po novčić sakupljali za naše otuđenu Istru pripominju, kako će novac odpremiti u srpnju ove godine, biva svršetkom školske godine, ali nadodaju, da može družba već i sada raspolažati tom liepomu svotom. Udiviljenja je vriedna ta naša vlevriedna mladež, koja znače ovako

novg pruča ili od tanke trstike. S njima se riba ponajviše u proljeće i ljeto, ne na velikoj dubini. Ribalazali u nje ne samo radi meke, koja se stavlja, nego i radi sjene, koju čine grane mrte, što se nastlažu u naokolo glave. Sad su se stale plesti vrše i od kalajane žice ili od bakrene, ali pošto mnogo zapadaju, to naši ribari drže se svog starinskog izuma, a ja im ne dajem krivo, tim više, što ovakove vrše pravi sam sa svojim ukucanica, dok ove druge mora kupovati za skupu novce. Ako [sravnimo jedne s drugim, viditi ćemo, da nema medju njima nikakove razlike, a za mene su puno zgodnije naše stare, nego li su bakrene i slično.

Sirlina, a i veličina vrša biva udešena naprama tome, za koju nam vrst ribe služi, a tako i njeno pletivo biva gušće ili šire. Vrše za lov jastoga i hlapova su najšire.

Osim ovih velikih vrša koje rabe ribari, upotrebljavaju više neribari, nego li ribari, male vrše optetene od site ili posve mladih prigibljivih prutova od vrbe, kojima iznutra natanku bodiljkavi klobuk. Ove vrše polažu izu kako su ih napunili mladom i svježom drezgom po kaljužastim obalama, a zatrpaju ih pjeskom ili granjem pruča. Dogadja se, da kad i kad bude po stotina ovakovih vrša porodano, koje čuva samo jedna osoba i svaki čas vadi umišu ribu.

Budući se ovakove vrše upotrebljavaju po-

vršiti svoje rodoljubne dužnosti. Družbino ravnateljstvo nije moglo odoljeti, a da već sada nedade javnosti ovo prekrasno djelo maturanata Spljetske realke. Družba se ponosi s takovim prijateljima i suradnicima. Omladina dalmatinska pokazala je u više zgoda svoju veliku ljubav s prama naše Istre. Uz Akademičku omladinu odlikuje se osobito dalmatinska srednjoškolska mladež. Dubrovnik, Spljet, Kotor, Zadar i Arbanasi pružili su nam već do sada o tome upravo prekrasnih dokaza. Neka je hvala svima, a najnovijim našim dobrotvorim, maturanatima Spljetske realke, naše želje, da ih u novom njihovom životu sreća prati.

Glavna skupština družbe sv. Cirila i Metoda za Istru držat će se dne 6 lipnja o. godine u gradu Kastvu.

Namjestništvo njemački uređuje. Namjestništvo je pod predsjedalnim brojevima 605 i 666 poslalo uredovne spise na poglavarstvo u Kočuli izključivo njemački. I omet je bio izključivo njemački. Ovo je posle jezične naredbe.

Iz grada i okolice.

Vladi na uvaženje. Pišu nam iz Kaličana: Još je svakome živa u pameti grazna nesreća od 6. travnja, kad krčko jezero proždrije tri čovjeka i ucvieli tri obitelji. Toj nesreći kriv je novjak vlade za naše potrebe. Da nam je uređena vozarica, ne bi bilo toga. Onuda ne prihode sami Kaličani, već svijet iz sedamnaest sela Promine i Miljevacu radi kratkoće puta, jer tuda do Šibenika ulazu samo dan, dočim preko Drniša hoće im se dva. Svaki dan na strani Kaličkoj i Šibenskoj čami svjetina čekajući one kukavne ladjice, u kojima na prevozu drhče duša svakome, jer vidil uvijek nesreću pred očima. Trebalo bi osim uređenja vozarice proširiti put od Kaličana do vodopada Krke i napraviti muo također na Lozovačkoj strani. Sa kakovih dvjestu metara dobra puta spojena bi bila vozarica s obšinskom, cestom te bi mogla prehoditi kola s konjima. Tim bi ovo naše puštošno selo oživilo i ne bi bilo ovako odsječeno od sve tri občine drniške, skradinske i šibenske, k nama bi trgovac lakše stigao i mi bi lakše naše trude nosili prodavati u Šibenik. Rekosmo eto, a sad da vidimo hoće li se vlada maknuti ili će čekati da još bude žrtava.

Pošterske stvari. Videći, da se na našem poštarsko-brzojavnom uredu radi, da ze namještaju novi strojevi, da posluju novi činovnici i čuvsli, da će činovnika novih još doći, bili smo se poveselili, misleći, da je napokon starija poštanska vlast uvidjela, da smo istinu izicali, kad smo se tužili na nedostatnost osoblja i da kani u tom pogledu podpuno udovoljiti. Nego, na žalost, i ovog puta vidimo da se ne čini onako, kako bi se moralo učiniti prama pravoj potrebi. Namještaju se zbija novi činovnici, što je očit dokaz porasta poslova, ali se ne namješta niti jedan novt listonoša, ne povećava se pomoćno osoblje, a onda će u buduće biti gore nego do sada, jer mali broj listonoša i pomoćnog osoblja ne će moći nikako da odoli razpremanju i dieljenju tolike pošte. U interesu građanstva, a i same službe, hoćemo da se nadamo, e će i ovome biti što skorije doskočeno, inače mi nećemo prestati izicanjem ovog nedostatka.

Članovi občinske uprave bečke s načelnikom svojim Luegerom bijahu u nedjelju u jutro parobrodom „Brunn“ na prolazku kroz naš grad. Odmah čim su došli, pošli su u crkvu,

najviše od neribara i to baš preko ljeta u mjesecu lipnju, srpnju, kolovozu i rujnu, to se ovim načinom pohvata sila božja još nedoraslih salpa, koje traže mlade drezge da oslade svoj želudac. Uporaba ovakovih vrša imala bi se zabraniti u mjesecu prosincu, siečnju i veljači, a to zato da se spasi sjašet onih salpica, koje nakon drugog izvalenja iz ikara, ostale su usled pomanjkanja hrane kukavke, te traže pašu uz oseknutu morskou obalu. Mjesto hrane nalazi vršu u kojoj nadje svoju skru u posve nerazvijenoj svojoj dobi.

Politička vlast s ovih razloga imala bi zabraniti prodaju ovakovih vrša, a pomorska vlada morala bi izdati odredbu po kojoj svako ribanje ovakovim vršama imalo bi se zabraniti.

Ribati za zabavu, a tim praviti štete razvoju riba, mislimo da nije ni uputno, a kamo li korisno. Zabava vršava, ondje gdje se radi o obćoj koristi cijelog jednog staleža i jednog k tome važnog obrta imala bi se osujetiti.

Danas izim miševa nije dozvoljeno nijednu zvjer tamanjivati u mladoj dobi, a ipak to se dozvoljava i trpi jedino u ribarstvu. Uništimo i zatiremo na sve moguće načine male i nevine ribice, a ipak se tužimo da nam ribarstvo nazaduje. Gospoda koja se tuže na nestašicu oborite ribe, doista na ovo ne razmišljaju.

(Nastavit će se).

a kašnje na vodopad Krke. Istog jutra prispio je u našu luku admiral Montecucoli, koji se sa izlencima sastao. Na pol sata posle podne izlencima prosiediše put Spljeta, gdje im je, kad prispiješe, bila priredjena od nekolicine mala ovacija, koja je izazvala od mnoštva veliku demonstraciju proti demonstraciju proti izlencima. U Šibeniku nije bilo ni ovacija, ni demonstracija, ni nikakovih svećanih dočeka. Na odlazku sn izlencima pozdravljali rubcima znatilježinke sakupljene na obali, ali sa strane svih ovih nije bilo ni mahanja ni klanjanja, nego su se ponasali kao pri svakom drugom odlazku, bilo kojih turističkih putnika.

Hrvatski jezik u Šibeniku. Glasa se, da se je jedan trgovac obratio hrvatskim pismom na ovdasšnju tvrdu V. Inchiostru i figli, te da mu je ova odgovorila, da ne razumije hrvatsko dopisivanje. Tražimo od rečene tvrde potrebno razjašnjenje: je li naime to istina ili ne.

„Hrvatskom Sokolu“ u Šibeniku poklonio je g. Artur Jeličić iz Biograda kr: 5 da počasti uspomenu pok. Luke Drinkovića. Uprava „H. S.“ najljepše blagodari.

Nova promocija. Uprava akadem. društva „Jadrani“ jalja nam: Naš član gosp. Mate Petrašić, položio je sva tri rigorozna na bečkoj universi sa odličnim uspjehom, te je u ponedjeljak dne 10 maja bio promoviran na čast doktora sveukupne medicine. Čestitamo!

Vrieme. Napokon od jučer vrieme se poboljšalo i zna se da smo u proljeću, dok se prošlih dana bijasmo baš povratili u zimu.

O telefonu. Ne zna se još ništa, ne vidi se, da ga se namješta, premda je, kako vele, sav materijal tu gotov.

Riznica bazilike još je uvijek poduprta — šta li — armaduro na ulici, kud je prolaz svedjerni. Stoji armadura, ali na njoj nitko ne radi, otkad je god podignuta ima već dvie godine. — Koliko će godina još tu stajati i zapačavati ulicu, to bi nam znali odgovoriti oni, koji su naredili da se ta armadura podigne, ali koji su na nju već podpuno zaboravili.

Pojlodjelska zajmovna blagajna imala je u nedjelju u jutro skupštinu, krasno posjećenu, na kojoj je prikazan i odobren bilanc g. 1908. Pretresalo se i o drugim važnim poslima, kojima je svrha proširiti što većma i što bolje djelatnost ove znamenite ustanove.

Obilan ribolov. Ove noći rogoznički ribari nahvatali su silno mnoštvo srdjela, preko 500 barila. Na jednoj pošti od silne lovine pukla je trafa. Tvornica srdjela u Rogoznici pribavila je danas ovdje golemu zalihu soli. Radujemo se Rogozničanima, koji sve do sad ove godine bijahu slabe sreće u ribarju.

Bič Božji. Iz Drniša tuže nam se, da su ledna vremena zadnjih dana naniela polju velike štete, osobito u Petropovlju. Sprema se onaj krajini opet teška godina.

Dioklecijanova palača i položaj nove katedralke u Splitu

Peristil Dioklecijanove palače, (Arhitektonske refleksije).

Inžinir Kamil Tončić.

Split.

Drugo djelce: „Peristil Dioklecijanove palače, (Arhitektonske refleksije)“, to je pravi pjesnički izliv duše, koja umjetnost istinski čuti, te čitajući tu brošuricu, neznaš čemu više da se diviš, da li bistavom stilu ili zasnositim ideama, ili strukovnom znanju spisatelja.

Ciela brošurica slavopjev je nepoznatom graditelju, koji je stvorio tako umjetničko savršeno djelo, kao što bi bila Dioklecijanova palača, a poglavito Peristil sa okolo stojećim građevnim kompleksom.

Taj je pako slavopjev protkan na tako

fini način, sa tehničkim razglabljanim, da i ne osjećaš, da je tu poskorupljena historija arhitekture ondasnjeg doba, i da su tu osobito vještinom iztaknute karakteristike te arhitekture, dotično njezin upliv na arhitektonski razvitak poznijih vremena.

U ovoj brošurici Tončić izključivo se bavi peristilom, te ponajviše sa novim, u ono doba arhitektonskim motivom, sa „arhivoltom“, o kome on kaže:

„Ubavi „arhivolt“ provija se kroz građevinu valovitim poskokom, pa sad cjelune, sad dotakne kapitule, te nenadmašnom elegantnošću i laganim naslonom prolazi, spjava, veže sve, da uzdrži urešni čvor i da ravna stupovijem“ pak dalje: „Priprosti, rekao bih, goli arhivolt čedna profila i jedva markiranih izbočina, izvija se mirno i tiho iz uporišta, pa na jednom; hirovitom brzinom i nestašnim poskokom, polubi čelo svakome stupu i padne, odpočine na suprotnoj strani opet tiho i mirno, kako no se i uputo.“

Sliedi pako, . . . „U srcu rimske zgrade, u Dioklecijanovoj palači, ovaj sami potez, ova nova tvorba daje odlučni smjer arhitektonskom preporodu . . . sistem romanskih stupova mora da zahvali svoji razvoj ovome momentu, ovom čednom mjestancu na dalmatinskoj obali, ovoj krivulji u Dioklecijanovom peristilu!“

Na bolje razjašnjenje neupućenog čitatelja iztaknuti ćemo gledje pomenuto „arhivolta“, da rimski stil, i to poglavito za najsajnije svoje dobi, koje pada za vrieme Augusta (14. stoljeće p. l.) nije poznavao „arhivolt“, nego bi na stupovima ležao upravni horizontalni arhitrav.

U poznije doba, u IV. vijeku, počimlje se izmjenjivati arhitrav sa arhivoltom i to na način, da se ovaj zadnji nebi neposredno naslanjao na kapitel, nego na komadu izbočenog profiliranog arhitrava koji bi počivao na kapitelu (Karakalove Therme u Rimu itd.). Kasnije, za vrieme rimsko-starokršćanskog stila, (prelaznog stila), koji je trajao od IV. do X. vijeka, arhivolti većim bi dielom počivali neposredno na kapitelima (crkva sv. Pavla u Rimu i t. d.). (Sliedi).

Priznanje:

Dne 3 travnja ove godine krenuli smo put Šibenika iz Zadra u 7 sati i pol s parobrodom „Makarska“ društva „Dalmatia“ a pod zapovjedništvom kapetana gosp. Josipa Kliskića. Bilo je burno ledno vrieme sa gustim mrkim oblacima. Tek krenuli iz Zadra i uhvatili se šireg mora između raznih otoka ozbiljnost i težina vremena ukazale su se još žešće i postigle su vrhunac u zaljevu Vergade, gdje nastade podpuna pomrčina, buknu bijesna oluja sa bure sa gustom mrlom kišom i krupom, žestokim udarcima valova kao da će sav parobrod raskomadati, tako da je kapetan bio prinudjen ustajati parni stroj neznaajući pravac putovanja. U tom ozbiljnom času najveće pogibelji, stajao je na mostu zapovjedništva kao i kroz celo vrieme putovanja i sa junačkim samoprijegom i požrtvovanjem uz riedku sposobnost i opreznost boreći se sa nebrojnim preprijekom doveo je sretno parobrod u luku Šibenika. Njegovoj riedkoj vriednosti mora se zahvaliti ako se parobrod Makarska u toj noći spasio. Naša želja bila je ovo odmah objelodaniti nego nije bilo prije moguće radi raznih boravišta podpisatelja i dotičnog sporazuma. Ovoliko čutimo se dužni iznieti na javnost u znak zahvalnosti i priznanja.

Dr. K. Kovačević Dr. J. Gazzari Dr. I. Hübervth I. Pastrović, B. pl. Vidović.

Hrvatska tiskara (Dr. Krstelj i dr.)

Vlastnik, izdavalac i odgovorni urednik Josip Drezga.

Zubari

J. M. Veža D. D. S.
i
Mario Veža

iz Budimpešte izvršuju sveukupne zubarske radje po najmodernijem sistemu. Porcelan blombe, zubi sa i bez neba. — Stanuju u kući kavane „Miramar“ II. kat. Ordinira se od 9 do 12 i od 3 do 5 s. posl. podne.

HRVATSKA VJERESIJSKA BANKA - PODRUŽNICA - ŠIBENIK.

BANKOVNI ODJEL

prima uložke na knjižice u konto korentu u ček prometu; eskomptuje mjenice, financira trgovačke poslove, obavlja inkaso, pohranjuje i upravlja vrijednima. Devize se preuzimaju najkulantnije. Izplate na svim mjestima tu i inozemstva obavljaju se brzo i uz povoljne uvjete.

DIONIČKA GIVNICA K 1,000.000

Pričuvna zaklada K 100.000
Centralna Dubrovnik - - - - -
- - Podružnica u Splitu i Zadru.
Priskrbuje zajmove uz amortizaciju kotarima, obćinama i javnim korporacijama.

MJENJAČNICA

kupuje i prodaje državne papire, razteretnice, založnice, srećke, valute, kupone. Prodaja srećaka na obroćno odplaćivanje. Osjeganje proti gubitku kod ždriebanja. Revizija srećaka i vrijednostuih papira bezplatno. Unovćenje kupona bez odbitka.

ZALAGAONICA

daje zajmove na rućne zaloge, zlatne i srebrne predmete, drago kamenje i t. d. uz najkulantnije uvjete.

29-52

CROATIA

OSIGURAVAJUĆA ZADRUGA U ZAGREBU.
UTEMELJENA GODINE 1884.

CENTRALA: Zagreb, Zrinski trg, Berislavićeva ulica br. 2. - - - - -
PODRUŽNICE I GLAVNA ZASTUPSTVA: Osijek, Sarajevo, Splet i Trst.

Ova zadruga stoji pod okriljem i nadzorom obćine slobodnog i kr. glavnoga grada Zagreba, te prima uz povoljne uvjete sljedeće vrsti osiguranja

I. Na ljudski život:

1. a) osiguranja glavnica za slućaj doživljaja i smrti;
- b) osiguranje miraza;
- c) osiguranja životnih renta.

2. Osiguranja mirovina, nemoćnina, udovnina i odgojnina sa i bez liećnićke pregledbe.

3. Pućka osiguranja na male glavnice bez liećnićke pregledbe.

II. Protiv štetne od požara:

1. Osiguranja zadruga (kuća, gospodarskih zgrada, tvornica).
2. Osiguranja pokrećnina (pokućstva, dućanske robe, gospodarskih strojeva, blaga i t. d.).
3. Osiguranja poljskih plodina (zita, siena i t. d.).

III. Osiguranja staklenih ploća protiv razlupanja.

Zadruga imovina u svim odjelima iznosi: K 1,410.816.28
Od toga jamćevne zaklade: K 1,000.000.00
Godišnji prihodi premije s pristojbama preko: K 820.000.00
Izplaćene odštetne: K 2,619.582.36

Za Dalmaciju pobliže obaviești daje: Glavno Povjerenićtvo i Nadzornićtvo „Croatiae“ u Spletu. Poslovnica u Spletu, ulica Do Sud br. 356. - - - - -
PUTNICI PRIMAJU SE UZ POVOLJNE UVJETE. 33-52

Jedini je domaći osiguravajaić zavod!

Jedini je domaći osiguravajaić zavod!

JADRANSKA BANKA U TRSTU

Bankovne prostorije u ulici Cassa di risparmio, Br. 5.
..... Vlastita zgrada.

Obavlja sve bankovne i mjenićne poslove eskomptuje mjenice, daje predujmove na vrijednostne papire, kao i na robu ležeu u javnim skladištima.

Kupuje i prodaje vrijednostne papire, svake vrsti, devize, inozemni zlatni i srebrni novac, te

banknote i unovćuje kupovne i izdriebane papire uz najpovoljnije uvjete.

Izdaje doznake na sva glavnija tržišta monarhije i inozemstva, te otvara vjeresije uz izprave (dokumnte) ukrcavanja.

Prima novac na štedionićke knjižice u tekući i giro raćun.

Obavlja sve burzovne naloge najbrže i najsavjetnije uz vrlo umjerene uvjete.

Posreduje i konvertira hipoteke kod prvih hipotekarnih zavoda uz najniže uvjete. 32-52

Hotel Dinara

Šibenik kod mjestnog kazališta

- - - - -

- obskrbljen je izvrsnom kuhinjom -
- udobnim i zdravim sobama i svim -
- ostalim mogućim komfortima. - -
- CIENE VRLO UMJERENE. - - - - -

Preporućuje se Jvanica ud. Dodig.

52-52

HRVATSKA TISKARA I KNJIGOVEŽNICA - ŠIBENIK.

TISKARA

Obskrbljena je sa najmodernijim i najsavršenijim strojevima, te prima sve u štamparsku struku zasjecajuće radnje od najjednostavnijih do s najfinijim ukrasima izradjenih, a sve uz umjerene cijene.

Izradjuje svakovrstne radnje kao: Knjige i brošure, sve vrsti tiskanica za obćinske, župne i druge urede, seoske blagajne, odvjetnićke trgovce itd. itd., te moderne posjetnice, zarućne i vjenćane objave, pozive na zahavu plesne redove, osmrtnice itd. itd.

KNJIGOVEŽNICA

obskrbljena je sa strojem za pozlaćivanje i sa najnovijim slovima, te izvršuje sve knjigovežke radnje sa tiskom u bojama, posrebljenim i pozlaćenim, a prima narućbe za izradbu raznih galanterijskih predmeta, kutija, okvira itd. itd.

Preporuća za to svoje proizvode slavnom obćinstvu, a napose trgovcima, zavodima i drućtvima.

Jedina hrv. tvornica voštanih svećea Vl. Kulića u Šibeniku